

Ministrstvo za izobraževanje
Oddelek za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje

Generalnim Direktorjem
Deželnih šolskih uradov

Vodjem I Uradov
DŠU v deželah Lacij, Ligurija
Lombardija, Sicilija

Vršilec dolžnosti Deželnih šolskih uradov za Umbrijo, Bazilikato, Molize

In v vednost šolskemu Nadintendantu za šolo v italijanskem jeziku v Bocnu
šolskemu Intendantu za šolo v nemškem jeziku v Bocnu
šolskemu Intendantu za šolo v ladinskih okrajih v Bocnu
Vodji Oddelka za šolstvo in kulturo za pokrajino Trento
šolskemu Nadintendantu za deželo Dolina Aosta

in, prek zgoraj omenjenih, Ravnateljem
ter didaktičnim koordinatorjem šol državnega šolskega sistema

Forumu Združenj študentov
Pokrajinskim študentskim svetom
Državnemu Forumu Združenj staršev v šolskem sistemu
Stalni opazovalnici za šolsko inkluzijo

Sindikalnim organizacijam

ZADEVA: zdravstveno izredno stanje zaradi novega Coronavirusa. Prva operativna navodila za didaktične dejavnosti na daljavo.

Spoštovani,

zdravstveno izredno stanje, ki ga doživlja Italija, je v nekaj dneh terjalo nekatere ukrepe, ki ravnatelje obvezujejo, v sklopu širšega izvajanja njihovih nalog, da "za celotno trajanje prekinitve didaktičnih dejavnosti po šolah, izvajajo učenje na daljavo, upoštevajoč tudi specifične potrebe dijakov in učencev s posebnimi potrebami".

Naj podčrtam, da ne gre za formalno izpolnitev naloge, saj ne moremo zahtevati le formalnih ukrepov v takem trenutku, kot je današnji. Vrniti se je treba na bistvene dejavnosti šolskega sistema in se oddaljiti od logike enostavnega izpolnjevanja in merjenja opravljenega dela.

Didaktika na daljavo je v teh težkih tednih imela, in še ohranja, dva pomena. Na eni strani spodbuja celotno učno skupnost, da v sklopu svojih poklicnih in še zlasti etičnih odgovornosti, nadaljuje pri uresničevanju socialne in izobraževalne naloge šolanja, a ne v šoli in brez druženja. Pomembno je, da učitelji ohranijo in spodbujajo razredno in šolsko skupnost, občutek pripadnosti, da se zoperstavijo osamljenosti in nemotiviranosti. Interakcija med učitelji in učenci je lahko vez, ki ohranja in utrjuje tkanino odnosov in delitev izziva in sposobnosti soočenja z nepredvidljivimi dogodki.

Na drugi strani je bistvenega pomena, da se učenje ne prekine. Prilagoditev računalniškemu sistemov vseh vidikov, ki so značilni za strokovni profil učitelja, nam omogoča, da lahko še naprej oblikujemo in izvajamo konstitucionalno načelo pravice do šolanja. Pomembno pa je tudi, naj bo vsak učenec soudeležen v dejavnosti, ki so smiselne v luči pridobivanja znanja in naj izkoristi priložnost pridobljenega časa, ki ga ima na razpolago in drugih priložnosti (branje knjig, gledanje filmov, poslušanje glasbe, ogled znanstvenih dokumentarcev...), še zlasti pod vodstvom učiteljev. Didaktika na daljavo je lahko tudi priložnost za poseg na najbolj razširjenih kritičnostih.

Pri upravljanju izrednega stanja smo spodbudili najboljše operative, javne in zasebne energije; po zaslugi projektne skupine, ki jo je uprava organizirala v nekaj dneh, smo uresničili razdelek na spletni strani Ministrstva, ki je posebno namenjen temu subjektu. Prek spletne strani so lahko šole oblikovale prve odgovore na najpogostejša vprašanja glede na organizacijske postopke. Poleg tega so imele šole dostop do posebnega razdelka, ki je omogočil vzpostavitev učenja na daljavo v najrazličnejših oblikah. Na ta način smo si prizadevali, da bi zadostili potrebam šol, ki imajo večje težave s tehnološkimi pripomočki, pa tudi šol, ki so bolj napredne pri uporabi informacijskih tehnologij ter komunikacij v didaktiki – to so šole, ki so takoj ponudile svoje znanje in sposobnosti v pomoč drugim.

Že v prvih trenutkih zdravstvenega izrednega stanja se je sprožilo tekmovanje v solidarnosti med vsemi šoloami v državi, med učitelji, pomožnim osebjem, upravnim osebjem, ravnatelji in med samimi dijaki. Tudi strokovnjaki, podjetja, združenja so ponudili storitve in sredstva v korist šol in učiteljev. Šola ima nalogo, da se odzove odločno in usklajeno in solidarno, pokaže naj odgovornost, pripadnost in razpoložljivost in še zlasti sposobnost nove organizacije v primeru nepredvidljivih razmer, ki se prvič pojavijo v zgodovini naše republike. Šola naj potrdi svoje poslanstvo. Fizična oddaljenost, da ne govorimo celo o izolaciji, ne moreta in ne smeta pomeniti opustitev.

Iskreno se zahvaljujem vsem tistim, ki so se želeli in so se znali soočiti z izrednim stanjem in ki so bili prisotni.

Ta dopis je namenjen le orisu referenčnega okvira vseh dejavnosti, ki so bile izpostavljene do danes. Okvir bo operativno, pravno in upravno uredil posege za njihovo trajnostno izvajanje. Namen je tudi zbirati dragocene izkušnje na podlagi ukrepov, ki jih šole izvajajo s svojim delovanjem in z neprekinjeno izmenjavo najboljših praks. Nič več kot to. Načelo, ki vodi in podpira dejavnosti šolske avtonomije, ostaja, v mejah zmožnosti posamezne šole, nudenje vsebinsko konkretnih, in ne le formalnih vsebin pri razvijanju šolskega leta. Prav v tem bistvenem elementu je pomen "grajenja šole": poučevanje in učenje, skupaj. Na daljavo ali pod šotorom, kot se je že zgodilo v primeru drugih tragedij, ki so doletele Italijo. Tudi takrat so učitelji in učenci znali, ponavljam, reagirati skupaj.

Kaj je didaktična dejavnost na daljavo

Kot vse didaktične dejavnosti, mora tudi didaktična dejavnost na daljavo predvideti premišljeno in vodeno nadgrajevanje znanja prek interakcije med učitelji in učenci. Ne glede na sredstvo prek katerega se izvaja didaktika, se namen in načela ne spreminjajo. Čeprav vemo, da ne moremo v celoti zamenjati tega, kar se dogaja v prisotnosti vseh, v razredu, gre vseeno za oživljanje "okolja učenja", čeprav je nenavadno v skupnem dojetanju in v skupni izkušnji, saj ga je treba ustvariti, napajati, doživljati in spreminjati sproti.

Posredna ali neposredna, takojšnja ali odložena povezava prek video-konference, video-predavanja, skupnih klepetalnic; premišljen prenos didaktičnih materialov preko nalaganja le-teh na digitalnih ploščadih ter uporaba razrednih dnevnikov z vsemi njihovimi funkcijami, so lahko v podporo pri komuniciranju didaktike in pri poznejšem predelanju in razpravi s strani učitelja, ki lahko posredno ali neposredno poseže v sistem in v interaktivne izobraževalne digitalne aplikacije: vse to je didaktika na daljavo.

Samo posredovanje materialov ali nalaganje nalog, ki nimajo predhodne razlage vsebin in ki ne predidevajo poznejšo razlago in popravo učitelja, ne pridejo v poštev, saj nimajo primernih elementov, ki lahko spodbujajo učenje.

Didaktika na daljavo predvideva namreč en ali več trenutkov medsebojnih odnosov med učitelji in učenci. V tem času lahko učitelj razširi pomen tega, kar so učenci naredili sami, in lahko, v neprekinjenem postopku preverjanja in izboljšanja, preveri učinkovitost uporabljenih sredstev, tudi v primerjavi z načinom uporabe digitalnih orodij in vsebin. Učitelj lahko torej preveri, ali učenci znajo uporabljati digitalna orodja, ki so v teh tednih že nudila rešitve, pomoč, material. Seveda, če se le da, naj učitelji dajejo prednost delu z "virtualnim razredom".

Vprašanje zasebnih podatkov

Naj takoj pojasnimo, da ni potrebno, da šole prosijo za dovoljenje za obdelavo osebnih podatkov (saj so za dovoljenje prosile že na začetku leta), pri izvajanju specifično šolskih dejavnosti, kot je didaktika, četudi v "virtualnem" izvajanju in ne v razredu.

Če tega še niso storile pa morajo šole informirati družine o obdelavi podatkov, na podlagi 13. in 14. čl. Uredbe EU 2016/679 in:

- Zagotoviti, da bodo osebne podatke obravnavale na dovoljen, pravilen in jasen način, da bodo zbirale podatke v točno določene, jasne in legitimne namene, da bodo podatke obravnavale s ciljem doseči pojasnjene namene. Izogibati se bo treba vsem vrstam profiliranja, širjenja in sporočanja zbranih osebnih podatkov. Podatki naj bodo primerni, smiselni in omejeni na najnujnejše glede na njihove namene. Pri obravnavi podatkov je treba zagotoviti primerno varnost, vključno z zaščito, s pomočjo primernih tehničnih in organizacijskih posegov, pred ne dovoljenimi obdelavami, pred nenamerno izgubo, uničenjem ali škodo;
- Skleniti pogodbe ali postopke za imenovanje odgovorne osebe za obdelavo podatkov, na podlagi 28. člena Uredbe. Odgovorna oseba bo v imenu šole obdelala osebne podatke, ki so potrebni za izvajanje didaktike na daljavo;
- Oceniti učinke obdelave podatkov na podlagi 35. člena uredbe.

Načrtovanje dejavnosti

Zato, da dejavnosti, ki so se do zdaj izvajale – v različnosti, ki je značilna za šolsko avtonomijo in za svobodo pri poučevanju – ne postanejo izkušnje brez nikakršne povezave med sabo, je primerno, da šole na novo pregledajo načrtovanje dejavnosti, ki se je razvilo med razrednimi in učnimi sveti na začetku leta, s ciljem, da se na novo določijo učni cilji na podlagi novih potreb.

S pomočjo te spremembe bo vsak učitelj preoblikoval na daljavo didaktične dejavnosti, bo predlagal učne pripomočke in določil vrsto upravljanja interakcije z učenci. Učitelj bo to novo načrtovanje v času ukinitve pouka shranil v dokumentacijo šole prek elektronskega prenosa ravnatelju. Ravnatelj ima nalogo, da sledi in preverja organizacijo dela in da skupaj s svojimi sodelavci usklajuje vire šole, še zlasti strokovne.

Ravnatelj mora s pomočjo razrednih koordinatorjev ali z drugimi povezovalnimi osebami spodbujati stalno sodelovanje med učitelji, kar je bistvenega pomena za zagotovitev usklajenega dela posameznih učiteljev v okviru didaktike na daljavo in za to, da lahko imajo tudi manj izkušeni učitelji primerno podporo in spodbudo, da smostojno oblikujejo pouk. Strateškega pomena je, da so v koordinacijske dejavnosti vključeni Digitalni animatorji in Digitalne skupine, ki bodo nudili pomoč pri uporabi inovativnih načinov poučevanja, ki se oblikujejo v sklopu učenja na daljavo. Ta isti računalniški pripomočki, ki smo jih v teh prvih tednih izrednega stanja uporabili, da bi ohranili vez in stik pri občevanju na daljavo z učenci, lahko služijo

kot neprecenljivo orodje za ohranjanje stikov, odnosov in skupno načrtovanje med učitelji ene skupine ali med razrednim svetom.

In še: izogibati se moramo prekrivanju dejavnosti in skrbeti, da bodo naloge sorazmerno razporejene med učitelji, tako da ne bodo učenci preobremenjeni. Zaradi tega je vloga elektronskega dnevnika dragocena. Naj poudarimo, da gre za orodje, ki je koristno še zlasti v teh razmerah, saj ni "fizično" vezan na kraj, kjer se izvaja didaktika. Seveda, tudi druga orodja so lahko koristna, pod pogojem, da je njihov namen jasen.

Razredni svet ostaja pristojen za potrditev, preverjanje in ocenjevanje izvedenih dejavnosti.

Treba pa je tudi dodeliti posebno pozornost nekaterim specifičnim vsebinam.

Za otroški vrtec je treba razvijati dejavnosti, po možnosti v sozvočju z družinami, ki naj slonijo na "neposrednem" stiku (čeprav na daljavo) med vzgojitelji in otroci, tudi s pomočjo enostavnega snemanja glasu ali s pomočjo kratkih video posnetkov, ki jih širijo vzgojitelji ali predstavniki razreda, v primeru, da ni bolj učinkovitih načinov posega. Še zlasti za najmanjše je glavni cilj igra in skrb za vzgojo, ki je bila že prej izpostavljena v posameznih oddelkih. Za osnovno šolo (a velja tudi za naslednje stopnje šolanja) je treba najti ravnovesje med didaktičnimi dejavnostmi na daljavo in pavzami, na podlagi starosti učencev, tako da se izognemo nevarnostim predolgi izpostavljenosti ekranu. Predlagane dejavnosti morajo dovoliti učencem, naj delajo samostojno, in naj zaupajo predvsem svojim sposobnostim. Čim manj je namreč treba obremenjevati starše (ki se v večini primerov ukvarjajo z "delom na daljavo") pri izvajanju nalog. To pa je točno to, kar številne učiteljice in učitelji že delajo v teh dneh, saj nalagajo na spletu material in izkušnje, ki so v pomoč vsem učiteljem in predstavljajo upanje za celo državo.

Za nižjo in višjo srednjo šolo se morajo profesorji razrednega sveta uskladiti in skupno predlagati didaktične posege, da bi se izognili preobremenitvi dela preko spleta. Udeležbo v virtualnem razredu bi lahko nadgradili s samostojno uporabo vsebin za poglobitev in izvajanje učnih dejavnosti.

V tehničnih in strokovnih zavodih, kjer se didaktika odvija po dveh vzporednih tirih, in sicer pri posredovanju teorije in pri praktičnem izvajanju v delavnici, bodo profesorji v tej fazi načrtovali učne note, ki posredujejo predhodno teoretsko znanje, kateremu bo sledila tudi tehnična in praktična dejavnost v delavnici, v primeru, da ni izvedljiva uporaba digitalnih delavnic za operativne simulacije ali pa druge vrste dejavnosti, ki jih že izvajajo na nekaterih šolah.

Učenci invalidi

V zvezi z učenci invalidi je oporna točka Individualizirani učni načrt. Začasna prekinitve didaktične dejavnosti ne sme povsem ukiniti postopek inkluzije, če je že možno.

Na splošno bi učiteljem za podporni pouk svetovali, naj obdržijo vključevanje na daljavo z učencem in stike med učencem in drugimi učitelji. V primeru, da to ni mogoče, naj se ohranijo stiki z družinami in naj učitelj pripravi naloge po meri, katere naj učenec izpolni s specifičnimi posegi didaktike na daljavo, za katere se je učitelj zmenil z družino. Učitelj naj sledi izvajanju Individualiziranega učnega načrta s preverjanjem v različnih trenutkih.

Seveda je v italijanskem šolskem sistemu vsak učenec s posebnimi potrebami deležen vzgojnega skrbstva s strani vseh učiteljev in celotne šolske skupnosti. Potrebna je torej posebna pozornost zato, da bi zagotovili vsem enake možnosti dostopa do vseh didaktičnih dejavnosti.

Seveda, za učence s kognitivno invalidnostjo bodo možni le posegi, ki slonijo na skupni analizi (učitelj – družina) številnih spremeljivk in specifičnih elementov, ki jih ponuja vsaka posamezna stvarnost. V tej fazi

se lahko upoštevajo specifične potrebe učencev in dijakov s senzoričnimi motnjami: slepi, slabovidni, gluhi in naglušni.

Ravnatelj mora, v sozvočju z družinami in s pomočjo učiteljev za podporni pouk, preveriti, da vsi učenci ali dijaki razpolagajo s potrebnimi orodji in sposobnostmi. Območni centri za podporo (Centri Territoriali di Supporto - CTS), v sodelovanju z Generalno direkcijo za učence, inkluzijo in šolski sistem, upravljajo dodelitev didaktičnih propomočkov in denarne podpore, ki so namenjeni učencam s posebnimi potrebami, na podlagi 7. čl., 3. ods. Zak. odl. 63/2017. Poleg strojne opreme je dovoljen tudi nakup ali izposoja didaktične programske opreme (za seznam razpoložljivih propomočkov in denarne podpore glej tehnično prilogo z nazivom "Razvrstitev didaktične podpore, opreme in tehničnih pripomočkov za inkluzivno didaktiko - "Classificazione dei sussidi didattici, delle attrezzature e degli ausili tecnici per la didattica inclusiva" na spletni strani <https://ausilididattici.indire.it>).

Učenci s specifičnimi učnimi težavami in s posebnimi vzgojnimi potrebami brez potrdila

Pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti na daljavo je treba dodeliti posebno pozornost učencem, katerim je bila izdana diagnoza na podlagi Zakona 170/2010 ter posameznim osebnim didaktičnim načrtom. Tehnološka oprema, ki jo ti učenci ponavadi že poznajo, je koristen element, ki olajša prenos predlaganih vsebin. Naj poudarimo potrebo, tudi v primeru didaktike na daljavo, da se učencem ponudi nadomestne pripomočke, ki so lahko na primer uporaba programske opreme z vokalno sintezo, ki bralne naloge pretvorijo v naloge poslušanja, digitalne knjige ali slovarji, miselni vzorci. Naj prekličemo na tem mestu Ministrski odlok 5669 z dne 12. julija 2011 in odgovarjajoče smernice.

Za učence s posebnimi vzgojnimi potrebami, ki nimajo potrdila in ki se znajdejo v jezikovni ali socialno/denarni težavi in ki potrebujejo tehnološke pripomočke, lahko šola sproži postopek za izposajo morebitnih pripomočkov, ali pa lahko prosi za posebne didaktične pripomočke prek razdelka na spletni strani Ministrstva "Novi Koronavirus" - "Nuovo Coronavirus" na URL naslovu <https://www.istruzione.it/coronavirus/index.html> all'indirizzo supportoscuole@istruzione.it.

Ostaja potrebno zagotoviti pravico do šolanja tudi za učence, ki so hospitalizirani v bolnicah ali pa ki se zdravijo na domu. Upoštevajoč začasno prekinitev didaktične dejavnosti v prisotnosti učencev na celotnem državnem območju ter upoštevajoč načrte za učenje na domu ter storitve šolanja v bolnici naj opozorimo, da je izvajanje postopkov za vzpostavitev didaktike na daljavo za te učence potrebno še zlasti z namenom zmanjšanja stanja socialnega osamljenja, ki je povezano na specifično situacijo. Za šolanje v bolnici se ravnatelj posvetuje z Zdravstveno ustanovo in določi možne posege ter načine organizacije dela, ki bi hospitaliziranim učencem omogočili udeležbo v didaktičnih dejavnostih na daljavo.

V zvezi s specifičnimi značilnostmi šol z oddelki v zaporih se bo moral ravnatelj posvetovati z vodjo zapora in z odgovorno osebo za vodenje didaktičnih dejavnosti in ugotoviti s katerimi oblikami in načini se bo lahko nadaljevala didaktična dejavnost, ki v teh primerih še bolj predstavlja institucionalno dolžnost za Republiko.

Ocenjevanje didaktičnih dejavnosti na daljavo

Dopis 279/2020 je že orisal razmerje med didaktično dejavnostjo na daljavo in ocenjevanjem. Če je po eni strani res, da se mora izvajati didaktična dejavnost na daljavo, saj bi v nasprotnem primeru zmanjkalo prav socialno bistvo šole, kot jo predvideva Ustava, je prav tako res, da je treba vzpostaviti stalne dejavnosti ocenjevanja, na podlagi načela pravočasnega in jasnega posega. Na podlagi veljavne zakonodaje in še zlasti na podlagi didaktične smiselnosti morajo namreč ta načela veljati za katerokoli dejavnost ocenjevanja. Če učencu ne povemo takoj, da je zgrešil, kaj je zgrešil in zakaj je zgrešil, se ocenjevanje spremeni v kazen, ki nima nobene veze z didaktiko, ne glede na obliko, s katero jo izvajamo. Ocenjevanje ima vedno vlogo vrednotenja, nasveta, da se snov poglobi, da se nadoknadijo pomanjkljivosti, da se utrdijo znanja, da se izvedejo raziskave, s ciljem samostojnega dela učencev, še posebno v razmerah, kot so današnje.

Treba je poudariti, da imajo učitelji, v sklopu sposobnosti svojega strokovnega profila, dolžnost, da ocenjujejo učence, učenci pa imajo pravico do ocene, saj je ta neizbežen element preverjanja izvedene dejavnosti, prenosa povratnih informacij, pojasnitve, določanja morebitnih pomanjkljivosti, v sklopu kriterijev, ki jih določa vsaka šolska avtonomija in z upoštevanjem potrebne prilagodljivosti.

Oblike, metodologije in orodje s katerimi učitelji sprti ocenjujejo pridobljeno znanje, ki so podlaga za končno ocenjevanje, spadajo med sposobnosti posameznega učitelja in slonijo na kriterijih, ki jih je odobril profesorski zbor. Razmislek o učnem postopku, ki se izvaja v času trenutne prekinitve didaktične dejavnosti v učilnici, bo kot vedno utemeljen v sklopu razrednega sveta.

Vsi se zavedamo izziva s katerim se sooča cela država, in ki od vseh nas terja žrtvovanje in odgovorno obnašanje. Šola je v prvi vrsti, saj smo mnenja, da je kultura odločilni dejavnik, ki bo omogočil naši Državi, da se bo soočila z izrednim stanjem, da mu bo kos in da bo zmagala v bitki. Nihče ne sme zgolj opazovati in sedeti na robu polja.

“Ibi semper est victoria, ubi concordia est”

(P. Siro)

Oddelek za šolski sistem, vzgojo in izobraževanje

VODJA ODDELKA

Dr. Marco BRUSCHI